

Slutrapport

UTHÅLLIG IDROTT

Projektledarens förord

På projektets slutkonferens i Örebro 17 september sade Krister Clerselius från Riksidrottsstyrelsen och Riksidrottsförbundets råd för anläggningar och idrottsmiljöer att han tyckte att det kändes fel att säga slutkonferens. Han ville hellre att det skulle heta ”börjankonferens” eftersom projektet har varit början på ett strukturerat och omfattande arbete med idrottens energianvändning.

Och han har så klart rätt. Projektet Uthållig idrott är förvisso slut men det arbete som har startats måste fortsätta in i framtiden. Besparingspotentialerna är enorma och idrotten har, som Sveriges största folkrörelse, ett stort ansvar att ta för sin energianvändning och klimatpåverkan.

Det har varit ett utmanande arbete att sammanställa detta stora projekt i en slutrapport. När jag går igenom vad som åstadkommit ute i landet av energikontor, distriktsidrottsförbund, SISU Idrottsutbildarna, energi- och klimatrådgivare, kommuner och inte minst föreningarna vad gäller anläggningarna, Klimatmatchen och transportererna blir jag både rörd och glad. Så många goda exempel, så många eldsjälar, så många smarta åtgärder, nya idéer, erfarenheter och kunskap. Jag hoppas ändå att jag på något sätt har kunnat samla det projektet har uppnått här.

Det första embryot till Uthållig idrott föddes i Småland 2010 då Roger Gunnarsson, projektledare på Energikontor Sydost och Lucas Nilsson, utbildningskonsulent på Smålandsidrotten började samarbeta i ett projekt som de döpte till Energismart idrottsförening. De gjorde energigenomgångar på tre anläggningar och såg direkt hur mycket energi och kostnader som fanns att spara.

Samtidigt hade vi på Energikontoret Regionförbundet Örebro börjat intressera oss för idrottens energianvändning i samband med att O-ringen anordnades i Örebro sommaren 2010. Samma år höll idrotten en nationell klimatkonferens. Också den i Örebro.

Intresset för energi- och klimatfrågorna inom idrotten spirade alltså hos många och tillsammans drog vi igång en förstudie om idrottens energianvändning på hösten 2010 som var klar ett år senare. I den förstudien föddes Uthållig idrott.

Jag vill rikta ett stort och varmt tack till alla er som varit med i projektet. Ingen nämnd och ingen glömd.

Ett extra tack till projektledarna från energikontoren. Ert sätt att leda projekten regionalt och hur ni alltid ödmjukt delar med er av er kunskap, metoder och erfarenheter samtidigt som ni är öppna för att lära er nytt har imponerat mycket på mig.

Örebro, 29 september 2014

Katarina Bååth
Nationell projektledare för Uthållig idrott
Energikontoret Regionförbundet Örebro

Bakgrund

FSEK, som idag heter Energikontoren Sverige, genomförde under 2010-2011 en förstudie för att undersöka hur idrott, energikontor och andra intressenter kan arbeta tillsammans för att minska idrottsföreningars energianvändning, klimatpåverkan och kostnader från anläggningar och transporter.

Utifrån förstudien föddes idén om ett nationellt projekt om idrottens energianvändning med fokus på föreningsägda anläggningar och idrottens transporter. I slutet av 2012 ansökte FSEK om medel hos Energimyndigheten för att få genomföra projektet Uthållig idrott och myndigheten anslog medel för detta i mars 2012. Projekttiden har varit 21 mars 2012-1 oktober 2014.

Projektets organisation

Projektet har genomförts regionalt av åtta energikontor: Energikontor Sydost, Energikontoret Regionförbundet Örebro, Energikontoret Skåne, Energikontoret Värmland, Energikontoret Östra Götaland, Gävle Dala Energikontor, Hållbar Utveckling Väst och Norrbottens Energikontor.

Tillsammans med energikontoren har en mängd kommunala energi- och klimatrådgivare arbetat i projektet. Nära samarbete har också skett med aktuella kommuners föreningsenheter och kommunala fastighetsbolag samt med bransch och andra intresseorganisationer.

Med i projektet har även varit tolv distriktsidrottsförbund varit. Dessa är: Dalarnas Idrottsförbund, Gästriklands Idrottsförbund, Hälsinglands Idrottsförbund, Norrbottens Idrottsförbund, Skåneidrotten, Smålandsidrotten, Värmlands Idrottsförbund, Västerbottens Idrottsförbund, Västra Götalands Idrottsförbund, Västsvenska Idrottsförbundet, Örebro Läns Idrottsförbund och Östergötlands Idrottsförbund. Dessutom har Riksidrottsförbundet deltagit på nationell nivå i projektet.

Projektet har ägts av Energikontoren Sverige som har utsett Katarina Bååth från Energikontoret Regionförbundet Örebro som projektledare.

Katarina Bååth har tillsammans med Peter Åslund från Energikontoret Regionförbundet Örebro och en representant från Riksidrottsförbundet bildat projektets styrgrupp. Riksidrottsförbundets representant i styrgruppen har varit: Johan Nordström (projektets start-juni 2013), Ulf Bjöns (augusti 2013- december 2013) samt Daniel Glimvert (januari 2014-projektets slut).

Projektmål

Från början var tanken att skapa ett nationellt styrt utbildningsprogram men ganska snart ändrades detta till att projektets mål istället skulle vara att driva åtta regionalt utformade projekt inom energi- och klimatområdet som omfattar minst 100 idrottsföreningar.

Anledningen till detta var att de regionala skillnaderna i hur långt man kommit inom arbetsområdet varierade mycket. Denna tidiga ändring i projektidén var väldigt viktig och en framgångsfaktor för att projektet har blivit så lyckat som det har blivit.

Varje regionalt projekt har haft en egen projektplanering, egen projektledare och styrgrupp och arbetet har skett i samarbete med berörda distriktsidrottsförbund.

Kunskaps- attityd och beteendemål

Kontaktpersonerna/styrelserna för de idrottsföreningar som deltar ska efter avslutat projekt ha:

- Ökat sin kunskap om energi- och klimatområdet, i synnerhet kring praktiskt energiarbete i den egna anläggningen och/eller de egna transportererna.
- Anse att energi- och klimatarbetet är en viktig del av att vara en modern och stark idrottsförening.
- Genomfört energibesparande åtgärder på sin anläggning och/eller arbetat med att göra sina transporter mer hållbara.

Effektmål

Projektets effektmål är att idrottsföreningarna i projektet ska minska energianvändningen i de anläggningar som de äger eller arrenderar med 15 procent samt minskat klimatpåverkan från sina transporter med 5 procent, mätt i kWh.

Genomfört i projektet

De regionala projekten

Uthållig idrott i Västra Götaland

Hållbar Utveckling Väst har arbetat med 27 stycken föreningar med egna anläggningar i samarbete med Västergötlands Idrottsförbund, Västsvenska Idrottsförbundet, berörda kommuner och deras energi- och klimatrådgivare.

Projektet startade med att man under hösten 2012 och våren 2013 höll fem stycken informations-träffar för föreningarna tillsammans med idrottsförbunden samt Göteborgs idrotts- och föreningsförvaltning. Innehållet på mötena var att ge föreningarna svar på varför de ska jobba med energieffektivisering, vad de kan genomföra för åtgärder och hur dessa kan finansieras. Totalt deltog 76 personer.

Kommunernas föreningsansvariga bjöds också in till träffarna och fick där möjlighet att träffa energi- och klimatrådgivaren från sin kommun och diskutera samarbetsmöjligheter.

I Lidköpings kommun resulterade detta i ett väldigt produktivt samarbete där energi- och klimatrådgivaren tillsammans med den föreningsansvariga ordnade en egen informationsträff för kommunens fotbollsföreningar. Detta arbetssätt lyftes sedan fram som ett gott exempel på bra arbetssätt vid en nätverksträff för samtliga energi- och klimatrådgivare knutna till Hållbar Utveckling Väst.

De föreningar som var intresserade att gå med i projektet fick sedan göra en enkel kartläggning av sin energianvändning och skicka in till Hållbar Utveckling Väst som sedan satte föreningen i kontakt med sin kommunala energi- och klimatrådgivare. Därefter gjorde energi- och klimatrådgivaren besök på anläggningen och skrev utifrån det en anläggningsrapport som föreningen kunde använda som underlag för framtida åtgärder.

Projektledare har varit Max Vretborn (projektets start-juni 2013 samt mars 2014-maj 2014), Therese Näsman (juni 2013-mars 2014) och Joseph Thermens (från maj 2014-projektets slut).

Uthållig idrott i Sydost

Energikontor Sydost har i samarbete med Smålandsidrotten arbetat med 15 föreningar med egna anläggningar fördelat på 10 fotbollsklubbar och 5 golfföreningar. Tanken från början var att ta med 5 föreningar av varje slag men eftersom intresset var så stort antogs 5 extra fotbollsföreningar till projektet.

Projektet har anordnat sju informationsträffar för föreningarna. På vissa av dessa träffar har kommunrepresentanter deltagit. Ett speciellt nätverk för fotbollsföreningarna kring energianvändning har genom dessa träffar växt fram. En av träffarna var en återträff för att följa upp arbetet.

Samtliga 10 fotbollsföreningar och 4 av de 5 golfklubbarna har fått besök och energiråd av projektet på plats. Föreslagna effektiviseringsförslag har lämnats muntligt samt via ett energirådsprotokoll.

För fotbollsklubbarna har de flesta av de föreslagna åtgärderna har gällt uppvärmning, styrning av uppvärmning, samt syring och åtgärder gällande belysning i lokaler och vid planerna. Totalt hittades en besparingspotential på minst 112 000 kWh per år på de tio klubbarna vilket ger ett snitt på 11 200 kWh per klubb.

De vanligaste råden till golfklubbarna är att se över pumparna och deras drifttider samt att de lokaler där man förvarar anläggningsfordon och verkstäder är för dåligt isolerade och dåligt uppvärmda.

En extra noggrann uppföljning har gjorts på de tio fotbollsklubbarna genom att ringa upp dem och höra hur det har gått. Föreningarna själva har uppgett att de genomfört 80-90 procent av de åtgärder som de fått föreslagna av projektet vilket då motsvarar en besparing på 80 000-90 000 kWh per år, totalt 15-17 procent av den totala energiförbrukningen hos 10 föreningar.

Den fotbollsförening som sparade mest var Rödsle BK i Oskarshamn som sparade 35 procent av sin energianvändning utifrån projektets rådgivning.

Förutom det praktiska arbetet med anläggningarna gjorde projektet en bredare informationsinsats under fotbolls-EM för damer i Kalmar i juli 2013 där man delade ut energisparinformation kring idrottsanläggningar, idrottens transporter och resor samt allmän energisparinformation till besökarna i EM-området. Uppskattningsvis tog 500-600 personer del av informationen.

Projektledare har varit Roger Gunnarsson, Energikontor Sydost.

Hållbar förening Norrbotten

Norrbottens energikontor, Nenet, har arbetat med 25 föreningar. Av dessa äger eller driver 14 stycken sina egna anläggningar. Sex av dessa har varit ridanläggningar. Ytterligare 6 föreningar har arbetat med hållbarhet i ett vitt perspektiv och 6 stycken har fokuserat på sina transporter.

Att undersöka möjligheterna till samåkning var viktigt för de föreningar som gick med i projektet för att arbeta med sina transporter. Projektet gjorde därför försök att transportplanera seriespel för barn och unga i åldern 12-18 år inom de största idrotterna i Norrbotten som är basket, ishockey och innebandy. Matcherna sorterades efter månad, datum, spelort och lag som skulle spela på orten. När alla resor under 35 kilometer plockats bort återstod 1 154 stycken resor, totalt 400 554 km tur och retur. Medelresan var 174 km enkel väg och 248 km tur och retur.

Utifrån denna sammanställning undersökte man vilka lag som skulle kunna samåka under en dag i januari då det spelades 16 matcher i Luleå. Dock var det bara lag från en ort som valde att samåka. Det var Jokkmokk som på så sätt minskade sitt resande från 1 020 km till 340 km.

Projektet gjorde därefter en fördjupad undersökning inom basketen i Luleå kring samåkning samt en förstudie kring ett reseplaneringsverktyg. Samarbete mellan idrotterna vid seriesättning har också startats.

Samtliga föreningar i projektet har även erbjudits en föreläsning med transportfokus ”Träningen börjar hemma”. Några föreningar har också arbetat med sina evenemang kring ett hållbarhetsperspektiv.

På anläggningssidan har 14 föreningar med egna anläggningar fått en energigenomgång.

Projektet arbetade också med en pilotförening och för detta valdes BK Vråken ut. Föreningen äger inte sin egen anläggning vilket var själva poängen med att välja den då man ville se hur man kan arbeta med energimedvetandet hos en förening som inte äger sin anläggning.

BK Vråken arbetade med två evenemang utifrån ett hållbarhetsperspektiv men jobbade också med ”Träningen börjar hemma” vilket gjorde att föräldrarna i föreningen fick upp ögonen för hur mycket drivmedel som det gick åt för att skjutsa sina barn till träningen. Efter insatsen var det endast ett fåtal barn som blev skjutsade till och från träningen.

Vid energigenomgången av den kommunala idrottsanläggningen där BK Vråten har sin verksamhet fick man fram flera energibesparingsåtgärder som också skulle leda till en bättre inomhusmiljö, till exempel kodlös till dörrar, belysningsstyrning och ventilation. Men något intresse för att minska energianvändningen i lokalerna eller samarbeta och uppmuntra föreningarna som vistas i lokalerna att göra detsamma har inte kommunen visat.

Projektledare har varit Teresa Palo, Nenet.

Klimatsmart idrott i Skåne

Energikontoret Skåne har haft ett nära och framgångsrikt samarbete med både Skåneidrotten och de kommunala energi- och klimatrådgivarna i regionen. Totalt har man arbetat med 21 föreningar.

Projektet har gett löpande information till energi- och klimatrådgivarna via nätverksträffar som anordnas av Energikontor Skåne. Det har också funnits en speciell webbplats för energi- och klimatrådgivarna med information om projektet, mallar, broschyrer, rapporter osv att ladda ner.

Tio av Skånes energi- och klimatrådgivare har deltagit mycket aktivt i projektet. De har bjudit in föreningarna till träffar, kontaktat föreningarna, lagt ut information om projektet på kommunens webbplats och även åkt ut och besökt föreningarna. Utifrån besöken har föreningarna fått en enkel rapport med åtgärdsförslag samt information om Idrottslyftet. Ansökan till Idrottslyftet har föreningarna själva ansvarat för men rapporten från energi- och klimatrådgivaren har varit med som bilaga.

Det framgångsrika arbetet som de tio första engagerade energi- och klimatrådgivarna gjorde har sedan spritt sig. Idag arbetar 18 av 22 energi- och klimatrådgivare i Skåne med idrottsföreningar i sitt dagliga arbete.

Varannan månad har Energikontoret Skåne och Skåneidrotten haft projektgruppsmöten då man har diskuterat projektets fortloppande. Skåneidrottens roll i projektet har varit att kommunicera projektets aktiviteter och resultat till idrottsföreningarna, kultur- och fritidsförvaltningarna (upparbetade nätverk finns) och SISU Idrottsutbildarna samt att handlägga Idrottslyftet.

Energikontoret Skåne har dragit nytta av de etablerade nätverk som finns för kommunerna för att kommunicera projektet. Man har till exempel deltagit i nätverksträffar för fritidsförvaltningarna. Under projektets gång har samverkan också sökts med företrädare för de kommunalt ägda anläggningarna samt att man har börjat titta på ett projekt med miljötillsyn för idrottshallar där man planerar att lägga särskild vikt vid energifrågorna.

Energikontoret Skåne genomförde även Klimatmatchen 2013 tillsammans med Energikontoret Regionförbundet Örebro och Energikontoret Östra Götaland i september 2013. Separat redovisning av Klimatmatchen finns längre fram i denna slutrapport.

Projektledare har varit Lena Gunnarsson och Johan Nyqvist, Energikontoret Skåne.

Uthållig idrott i Värmland

Energikontor Värmland har tillsammans med sina energi- och klimatrådgivare arbetat med tolv olika föreningar.

Fem utbildningsträffar för föreningarna i projektet har arrangerats. Energikontorets projektledare har arrangerat träffarna men två av energi- och klimatrådgivarna har stått för innehållet på träffarna. Förutom föreningarna har distriktsidrottsförbundet och kommunernas fritidsförvaltningar deltagit på vissa av träffarna.

Föreningarna har fått hemläxor mellan träffarna, bland annat att kartlägga sin energianvändning med hjälp av SISU Idrottsutbildarnas material Klimatsmart förening. Utifrån detta har energi- och klimatrådgivarna och föreningarna tillsammans tagit fram handlingsplaner för energiarbetet.

De värmländska energi- och klimatrådgivarnas engagemang i projektet har även varit stort generellt sätt. Deltagande föreningar har haft hjälp och stöd genom hela projektet av sin kommunala rådgivare och projektupplägget har diskuterats på de nätverksträffar som Energikontor Värmland håller för alla energi- och klimatrådgivare.

Samarbetet med Värmlands Idrottsförbund har fungerat mycket väl och flera av föreningarna har uttryckt att de fått mycket god hjälp av förbundet i samband med ansökan till Idrottslyftet vilket de flesta har sökt.

Även samarbetet med berörda kommuner i projektet har varit mycket gott. Här har energi- och klimatrådgivarna tagit en strategisk och viktig roll som kontakt mellan föreningarna, de kommunala fastighetsförvaltningarna och fritidsförvaltningarna.

När energi- och klimatrådgivarna har varit ute hos föreningarna har de i vissa fall även informerat om hållbara transporter.

Projektledare har varit Olof Edén (projektets start-december 2012), Jörgen Pettersson (januari 2013- augusti 2013), Kristina Dersjö (september 2013- mars 2014) och Eva Lingwall (mars 2014- projektets slut), Energikontor Värmland.

Uthållig idrott i Gävleborg och Dalarna

Gävle Dala Energikontor har arbetat med 12 föreningar med egna anläggningar i samarbete den energi- och klimatrådgivaren i respektive deltagande förenings kommun samt i vissa fall andra kommunala aktörer.

Projektet har använt flera olika arbetsmodeller beroende hur situationen har sett ut. Gävleborg och Dalarna är ett stort geografiskt område och att besöka en förening kan ta en hel arbetsdag. Projektledaren har försökt få energi- och klimatrådgivarna att besöka sina föreningar och detta har lyckats i flera fall men inte i alla. Vissa föreningar har projektledaren själv besökt.

En del föreningar har enkla byggnader och en del anläggningar är mer komplicerade. Vissa anläggningar har valts ut för fördjupade studier. Detta gäller till exempel en förening som skulle byta ut sitt elljusspår. Där har projektledaren lagt ner mycket tid på att fördjupa sin kompetens kring belysning och elljusspår. Kunskaper som sedan har kunnat spridas till bland annat en kommun som hade liknande behov av att byta ut sin belysning i elljusspåret.

Likaså har mycket arbete lagts ner på en föreningsägd ishall. När åtgärderna presenterades bjöd projektet in energi- och klimatrådgivare, energiexperter, kommunala energibolag, kommunen och kommunala fastighetsbolag till en träff för att sprida kunskapen.

Projektledare har varit Magnus Olander, Gävle-Dala Energikontor.

Utvärdering av de regionala projekten

Utvärdering av anläggningsdelarna i de regionala projekten har skett både regionalt och från centralt håll. Här redovisas den utvärdering som gjorts gemensamt för de regionala projektens anläggningsdelar från centralt håll.

Första steget i utvärderingen var att varje regional projektledare sammanställde de föreningar som hen hade arbetat med och angav bland annat åtgärder, energibesparing, ansökan om Idrottslyftet och om åtgärder har gett andra effekter än energibesparing.

Utifrån denna sammanställning har projektet arbetat med 101 föreningar med egna anläggningar. 64 av dem har uppgett att de har genomfört eller planerar att genomföra energiåtgärder (per maj månad 2014) och att de genom dessa åtgärder har uppnått eller beräknar att uppnå en energibesparingspotential på 5-65 procent.

Vanliga åtgärder som genomförts är byte till energieffektiv belysning, byte och inställning av värmesystem, justering av ventilation, åtgärder på klimatskalet samt en del solinstallationer. Störst besparingar har de som gjort åtgärder kring energieffektiv belysning gjort.

Även mindre åtgärder har genomförts, till exempel installation av rörelsevakter, avstängning av lokaler och värme, justering av pumpar, information till medlemmar, byte av lister, bättre användning av kylar och frysar och snålspolande munstycken.

Förutom de effekter på energianvändningen som åtgärderna har haft vittnar många föreningar även om andra effekter. En fotbollsanläggning på landsbygden kan till exempel vara den enda samlingslokalen i trakten. Många fotbollsklubbar berättar att genomförda energiåtgärder inneburit

att man fått en bättre lokal med trevligare inomhusklimat vilket i sin tur har gjort att lokalen används mer och blir en samlingsplats för bygden.

Ett annat exempel är elljusspåret som har en stor betydelse på landsbygden eftersom det är där man kan promenera, springa eller åka skidor under den mörka årstiden då landsvägen är oupplyst och trafikfarlig. Där man har kunnat rusta upp elljusspåret med energieffektiv belysning har man inte bara kunnat spara pengar utan även säkrat möjligheterna för en god folkhälsa.

Att stötta idrottsföreningarna i att energieffektivisera så att de kan fortsätta med sin viktiga verksamhet är alltså viktigt både för en levande landsbygd och för folkhälsan.

Det andra steget i utvärderingen var en webbenkät som skickades ut till alla deltagande föreningar i maj 2014. Där ställdes frågor som hur stor nytta föreningen haft av projektet, om man ökat sin kunskap om energi- och klimatarbete, varför man valt att arbeta med energi- och klimatfrågor, vem man tycker har ansvar för att stötta idrottsföreningarna i det arbetet och hur kontakten varit med energikontor, energi- och klimatrådgivare och distriktsidrottsförbund. Avslutningsvis fick man ge ett övergripande betyg av projektet.

Tyvärr var svarsfrekvensen låg, trots upprepade påminnelser. Cirka 10 procent av föreningarna svarade på enkäten.

Att hålla kontakten med föreningarna över tid har varit en av projektets utmaningar då föreningarna byter styrelser varje år och de som arbetar med energifrågorna i föreningarna allra oftast gör det på ideell basis. Det är sårbart och en stor omsättning på kontaktpersoner. Projektet har även sträckt sig över flera år vilket har försvårat en stabil kontakt.

Projektet såg tidigt riskerna med detta och i de allra flesta projekten knöt man överenskommelser med de föreningar som skulle vara med där man tydligt angav vad man som förening åtog sig och vad man skulle få som projektdeltagare. Projektledarens uppfattning är att detta arbetssätt har underlättat i kontakterna med föreningarna men inte räckt ända fram till utvärderingen som ju många föreningar struntat att svara på.

Den låga svarsfrekvensen till trots redovisar vi här svaret på webbenkäten. Även om svaren inte är statistiskt säkerställda kan de ge en fingervisning om vad föreningarna ansett om projektet.

82 procent av föreningarna som svarat på enkäten anser att de har haft stor eller ganska stor nytta av projektet. 18 procent anser att projektet har ökat deras kunskap om energi- och klimatområdet och 45 procent att det har ökat deras kunskaper mycket. 36 procent anser att projektet i sin helhet varit mycket bra, 55 procent att det varit bra och 9 procent att det varit dåligt. Ingen har angett att projektet varit mycket dåligt.

Den främsta anläggningen för föreningarna att arbeta med energifrågorna är att man vill minska sina kostnader men även att man vill vara miljövänligare och ha en bättre inomhusmiljö är svar som har angetts på denna fråga.

Samtliga föreningar som svarat tror att det kommer att vara mycket viktigt eller viktigt för idrottsföreningar att arbeta med energi- och klimatfrågor i framtiden. På frågan vem som ska ha ansvar för att utbilda och stötta idrottsföreningarna i detta arbete lyfts den kommunala energi- och klimatrådgivaren fram främst, därefter nämns distriktsidrottsförbunden. Specialidrottsförbunden, Energimyndigheten eller föreningsenheten på kommunen har endast någon enstaka person nämnt.

9 av 10 svarande tycker att energikontoret har lett projektet mycket bra eller bra. 9 av 10 tycker också att kontakten med den kommunala energi- och klimatrådgivaren varit bra eller mycket bra. 8 av 10 tycker att kontakten och stödet från distriktsidrottsförbundet och SISU Idrottsutbildarna har varit bra eller mycket bra.

Även de energi- och klimatrådgivare som deltagit i projektet har fått svara på en webbenkät. Här var svarsfrekvensen något bättre men ändå ganska låg, 12 personer har svarat.

Av dessa anser 6 personer att de har haft stor nytta av att vara med i projektet och 5 personer att de har haft ganska stor nytta. En person uppger att de inte haft någon nytta alls av projektet.

Alla svarande utom en person anser också att idrottsföreningarnas arbete med energi- och klimatfrågor i framtiden kommer att vara mycket viktigt eller viktigt.

Vad gäller ansvarsfrågan så anser rådgivarna att det är den kommunala energi- och klimatrådgivaren som bör ha det främsta ansvaret tillsammans med de regionala energikontoren. En person anser att distriktsidrottsförbunden bör ha den rollen.

När det kommer till kontakten med distriktsidrottsförbunden är svaren blandade med allt från att kontakten varit mycket bra till mycket dålig. En person uppger också att kontakten med energikontoret varit dålig. Tre personer av totalt 12 svarande anser att kontakten med föreningarna fungerat dåligt. Resterande anser att den varit bra eller mycket bra.

Klimatmatchen

Energikontoret Östra Götaland och Energikontoret Regionförbundet Örebro valde att inom projektet arbeta med idrottens transporter. För Energikontoret Regionförbundet Örebros del berodde detta på att man vid projektets start nyss avslutat ett regionalt anläggningsprojekt med cirka 30 idrottsföreningar. För Energikontoret Östra Götaland var anledningen att man har arbetat en hel del med transportområdet bland annat vad gäller arbetspendling men önskade bredda sig och arbeta med fritidsresande

Arbetet med transporter inom Uthållig idrott, borttaget från de insatser som till exempel Nenet och Energikontor Sydost genomfört i sina regionala projekt, har skett inom delprojektet Klimatmatchen.

Klimatmatchen är en tävling för barn och unga mellan 10-16 år som går ut på att lagen under en månad ska försöka samla så många resepoäng till sitt lag som möjligt genom att cykla, gå, samåka eller åka kollektivt till träningen och matcher/tävlingar.

Lagen tävlade om både nationella, kommunala och regionala priser. Dessutom ingick en fototävling där lagen skulle skicka in sin bästa bild på klimatsmart resande.

Projektet valde en tävling för att arbeta med hållbart resande eftersom man såg det som en möjlighet att komma ut med transportrådgivningen på ett roligt och inspirerande sätt och för att traditionell rådgivning genom energi- och klimatrådgivarna inte bedömdes som lämpligt för detta arbetsområde.

I Klimatmatchen deltog också Energikontoret Skåne som dock överlät det praktiska projektledarskapet på Hållbar Mobilitet Skåne.

Dessutom bjöds andra kommuner, regioner och organisationer in att delta som arrangörer i tävlingen mot ersättning. Stockholms stad, Oskarshamns kommun och Uppsala kommun nappade på detta vilket gjorde att Klimatmatchen 2013 i Oskarshamns kommun, Stockholms stad, Uppsala kommun samt kommunerna i Skåne, Östergötland och Örebroregionen, totalt 23 kommuner.

När tävlingen startade 2 september hade cirka 2 000 barn och unga mellan 10-16 år och deras ledare från 99 lag anmält sig. Dessa kom från 85 föreningar fördelat på 23 kommuner och en mängd olika idrotter. När tävlingen var slut 29 september så hade 63 lag fullföljt tävlingen på ett fullgott sätt genom att registrera alla sina resor i reseregistreringsverktyget Res Hållbart.

Arrangörer var Oskarshamns kommun, Stockholms stad, Uppsala kommun, Hållbar Mobilitet Skåne/Energikontoret Skåne, Energikontoret Östra Götaland samt Energikontoret Regionförbundet Örebro i samarbete med distriktsidrottsförbund och kommuner där tävlingen genomfördes.

Arrangörerna lade under tävlingen stor vikt vid att sprida information om idrottens transporter samt få upp denna fråga på agendan hos föräldrar, idrotten, kommunerna och andra intressenter. Detta skedde genom flera pressutskick, en debattartikel samt information på tävlingens webbplats www.klimatmatchen.se samt Facebook-sida www.facebook.com/klimatmatchen

Inom tävlingen togs det också fram ett föräldramaterial, Värm upp på vägen. I materialet belyses många olika aspekter på varför det är bra för barn och ungdomar att cykla och gå till idrotten: ökad självständighet, ökad trafiksäkerhet när fler går och cyklar istället för åker bil, ekonomi och miljö. Materialet har blivit väldigt uppskattat och har tryckts om i ny upplaga under våren 2014..

Klimatmatchen valdes i juli 2014 ut av EU-kommissionen som Sveriges bidrag till kampanjen Do the right mix. Do the Right Mix innebär att EU-kommissionen lyfter fram ett lovvärt initiativ inom hållbara transporter från varje medlemsland som får 7 000 EURO i stöd.

Klimatmatchen använde detta stöd till att förmera kampanjen genom annonsering och att ta fram sadelskydd och reflexband som delades ut till lagen som uppmuntran.

DELTA I
EUROPEISKA KOMMISSIONENS
KAMPANJ FÖR HÅLLBAR
RÖRLIGHET I STÄDER

Under och efter tävlingen hörde flera kommuner av sig och var intresserade av att vara med i tävlingen. I år har Klimatmatchen återigen körts, denna gång på dubbelt så många platser i landet, 12 ställen från Skellefteå i norr till Skåne i söder.

Tävlingen 2014 har också utvidgats så att även andra fritidsgrupper så som till exempel orkestrar, scouterna eller andra kan delta. Antalet deltagare i år är strax över 2 000 barn och unga och deras

ledare. Genomförandet av Klimatmatchen 2014 har inte skett genom projektet Uthållig idrott utan genom projektet Trafikantveckan som också ägs och drivs av Energikontoren Sverige och samfinansieras genom deltagaravgifter från de lokala och regionala arrangörerna.

Utvärdering av Klimatmatchen

En utvärdering bland lag som anmält sig till tävlingen genomfördes genom en webbenkät. Cirka 65 lag svarade på enkäten.

I utvärderingen instämde eller instämde helt 74 procent av de svarande att Klimatmatchen har ökat deras kunskap om hur man reser klimatsmart till idrotten. 21 procent instämde delvis i detta påstående.

Vidare instämde 78 procent helt eller delvis i påståendet att Klimatmatchen hade inspirerat dem till att öka sitt klimatsmarta resande till idrotten och hela 84 procent trodde att de kommer fortsätta cykla och gå till idrotten även efter tävlingen. 93 procent önskade vara med i tävlingen om den skulle köras igen.

Dessutom gjordes en utvärdering bland arrangörgruppen i form av en gruppdiskussion där erfarenheter och bra och dåligt skrevs ner till kommande tävlingar.

En separat slutrapport skrevs hösten 2013 för Klimatmatchen.

Idrottslyftet

Strax före projektets start gjorde Riksidrottsförbundet om sina regler för Idrottslyftet, som är det stöd som idrottsföreningar kan söka för anläggningar och idrottsmiljöer, så att föreningarna också kunde söka för att göra energi- och miljöåtgärder i anläggningarna.

Alla energikontor och energi- och klimatrådgivare i projektet har informerat om stödet i kontakt med föreningarna medan distriktsidrottsförbunden har handlagt ansökningarna.

När de nya reglerna för Idrottslyftet kom stod det i anvisningarna att ansökan skulle innehålla en miljökonsekvensbeskrivning från oberoende part. Detta var något som Riksidrottsförbundet och distriktsidrottsförbunden ansåg att de kommunala energi- och klimatrådgivarna kunde tillgodose föreningarna med. Detta ställde sig dock några rådgivare och även energikontor tveksamma till då energi- och klimatrådgivarna endast får ge råd och en miljökonsekvensbeskrivning är ett omfattande arbete. Begreppet är dessutom lagstadgat.

På de allra flesta ställen löstes detta dock på ett pragmatiskt sätt genom att distriktsidrottsförbunden gick emot RF:s regler och istället för en miljökonsekvensbeskrivning tillät föreningarna att skicka med energi- och klimatrådgivarens rapport från ett Uthållig idrott-besök i ansökan till Idrottslyftet.

På några få ställen vägrade dock energi- och klimatrådgivarna att skriva någon rapport överhuvudtaget eftersom de var så rädda att denna skulle ses och användas som en miljökonsekvensbeskrivning.

Denna reaktion var fullt förståelig eftersom det till saken också hör att energi- och klimatrådgivarna inte får arbeta så att det inkräktar på den privata konsultmarknaden genom att göra jobb som denna marknad skulle kunna utföra. Energi- och klimatrådgivaren får endast ge råd. Många av energi- och klimatrådgivarna var helt enkelt rädda för att bryta denna regel eftersom det som formellt efterfrågades för Idrottslyftet var en miljökonsekvensbeskrivning, även om det informellt endast krävdes en kortare rapport.

Problemen lyftes av projektet till Energimyndigheten och Riksidrottsförbundet. Energimyndigheten förtydligade därefter instruktionen till energi- och klimatrådgivarna och tog fram en rapportmall som Riksidrottsförbundet godkände som OK att bilägga Idrottslyftet.

På sin sida tog Riksidrottsförbundet fram nya regler för Idrottslyftet som trädde i kraft 1 januari 2014. Man tog då bort ordet ”miljökonsekvensbeskrivning” och ersatte det med ”miljö-/energirådgivning av oberoende part”. Vidare står det i de nya reglerna att ”Syftet är att inventera och skapa en helhetsbild över vilka förbättringsmöjligheter, avseende energi- och miljö, det finns i den aktuella anläggningen/objektet. Rådgivningen ska innehålla rekommendationer om vilken/vilka åtgärder som är bra att genomföra ur ett energi-/miljöperspektiv och den ska vara skriftlig.”

Riksidrottsförbundet gjorde samtidigt en del andra förbättringar av Idrottslyftet som projektet lyft fram. Till exempel tog man bort en nedre gräns vid sökningar av stöd på 88 000 kronor. Detta var mycket positivt eftersom projektet sett att många föreningar hade bra energiåtgärder att göra som skulle spara mycket energi men som inte var så kostsamma så att de kom upp till 88 000 kronor.

En annan utmaning kring Idrottslyftet är att kommunerna själva bestämmer vad deras energi- och klimatrådgivare ska arbeta med trots att stödet för att ha en rådgivare kommer från staten och förmedlas av Energimyndigheten. Detta gör att ingen förening, distriktsidrottsförbund, energikontor eller ens Energimyndigheten kan bestämma att en energi- och klimatrådgivare ska arbeta med en förening.

Detta är dock inte något större problem i praktiken eftersom de allra flesta kommuner ser vikten av att stötta sitt föreningsliv och ha ett aktivt energi- och klimatrådgivningsarbete.

Projektledaren bedömer att i och med att problematiken kring Idrottslyftet har uppmärksammats av projektet samt att Riksidrottsförbundet skrivit om reglerna så är det inte längre några större och problem för idrottsföreningarna att få hjälp av energi- och klimatrådgivaren kring ansökan till Idrottslyftet.

Utvärdering av Idrottslyftet

Föreningarna har fått frågan i webbenkät och av sina regionala projektledare om man har ansökt eller planerar att ansöka om Idrottslyftet. 25 föreningar av de 101 inom projektet har angett att de sökt eller planerar att söka Idrottslyftet utifrån den rådgivning som de fått i projektet.

Dessutom har flera föreningar fått stöd från Svenska Fotbollsförbundets och E.ON:s energifond och från sina kommuner.

Informations- och kunskapsspridning

Projektet har arbetat mycket med att sprida information, kunskap och resultat både regionalt och nationellt och även i Europa.

Projektledaren Katarina Bååth har deltagit på ett antal konferenser för att prata om projektet, bland annat på Energiutblick 2012, RF:s årliga nationella anläggningskonferens i september 2012, European Energy Week i juni 2012 samt BIA-dagarna i Stockholm februari 2014. Klimatmatchen ansökte, som tidigare nämnts, till EU-kommissionens tävling Do the Right Mix och blev det svenska bidrag som fick utmärkelsen. Detta gav publicitet både nationellt och i Europa.

De regionala projektledarna har även de informerat om projektet på många olika evenemang och aktiviteter i sina regioner.

Projektet har skickat flera pressmeddelanden nationellt och flera regionala projekt har också skickat pressinformation.

På webbplatsen www.regionorebro.se/uthalligidrott har all information från projektet samlats. Alla deltagande energikontor har haft information på sina webbplatser om projektet.

Tryckt material har tagits fram i form av en tidning som tryckts i 10 000 exemplar och skickats till energikontor, energi- och klimatrådgivare samt distriktsidrottsförbund samt ett informationsblad i A4-format. Dessutom har flera av de regionala projekten tagit fram eget regionalt informationsmaterial, till exempel Energikontoret Skåne som tagit fram en skrift med goda exempel från sitt projekt.

Twittertaggarna #uthalligidrott och #klimatmatchen har använts i sociala medier för projektet och Klimatmatchen.

Som slutdokumentation har två filmer på vardera två minuter tagits fram. Den ena handlar om anläggningar och visar SK Bore i Värmland som gjort energibesparingar inom projektet och den andra handlar om fotbollslaget BK Forward i Örebro som deltog i Klimatmatchen 2013.

Utvärdering informationsspridning

Ingen särskild utvärdering av projektets informationsspridning har gjorts förutom sammanställning av pressklipp.

Projektets arbete med medierna har resulterat i flera pressklipp vad gäller anläggningar exempelvis i SR Värmland, Energimyndighetens tidning Energivärlden, Riksidrottsförbundets tidning Svensk Idrott, Dagens industris bilaga om idrott och affärer, SR Örebro, Nerikes Allehanda samt Gävle Dagblad.

Vad gäller Klimatmatchen har även denna projektdel fått stor spridning i medierna bland annat genom Helsingborgs Dagblad, Nerikes Allehanda, SR Örebro, TV4 Stockholm.

Projektledarens bedömning av informations- och kunskaps-spridningsarbetet är att det har varit framgångsrikt. Det har funnits ett stort intresse för projektet och projektet har genomfört många aktiviteter för att möta upp detta intresse.

Slutkonferens

För att sprida resultat och metoder från projektet anordnade projektet en slutkonferens i Örebro 17 september 2014. För detta ansöktes om extra medel från Energimyndigheten som beviljades. Ett annat syfte var att inspirera och ge möjligheter för deltagarna att utöka sitt nätverk inom idrott och energi. Strax över 80 personer deltog.

Programmet var bland annat med både uppföljning från Uthållig idrott och andra föreläsare. Till exempel föreläste en psykolog om hur man får människor att ändra beteende och hitta motivation till förändringar.

En pressinbjudan till slutkonferensen skickades till både nationella och regionala medier.

Utvärdering av slutkonferens

Efter slutkonferensen fick alla deltagare en webbenkät där de fick möjlighet att svara på vad de ansåg om dagen. Totalt svarade 38 personer vilket ger en svarsfrekvens på ungefär 45 procent.

Av dessa instämde 32 procent helt i påståendet att deras deltagande på konferensen höjt deras kunskap om hur man kan arbeta med energieffektivisering inom idrotten. 55 procent instämde i detta påstående och 13 procent instämde delvis. Ingen ansåg att de inte hade höjt sin kunskap alls efter konferensen.

Vad gäller frågan om man genom konferensen fått inspiration till arbete med energieffektivisering så såg siffrorna likartade ut. 37 procent instämde helt, 50 procent instämde och 13 procent instämde delvis.

De allra flesta ansåg också att man utökat sitt nätverk och fått nya kontakter inom området genom att delta på konferensen, 58 procent instämde eller instämde helt i detta påstående. 40 procent instämde delvis och 2 procent instämde inte alls.

32 procent gav omdömet mycket bra om dagen, 65 procent ansåg att den var bra och 2 procent att den var dålig. Ingen ansåg att dagen var mycket dålig.

Pressinbjudan resulterade i ett längre inlägg i SR Västmanland och ett inlägg i SR Örebro samt en nyhet på RF:s webbplats förstasida.

Internt projektarbete

Projektet startade i april 2012 med att projektledaren skrev en projektplan och satte upp rutiner, central projektledning och kommunikation inom projektet.

I augusti samlades alla regionala projektledare från energikontoren, förutom Nenet som inte kunde delta, med flera av de deltagande distriktsidrottsförbunden och Riksidrottsförbundet för en kick-off i Örebro. Totalt deltog 16 personer under två dagar. Projektledarens bedömning är att kick-offen var väldigt viktig för att få ett framgångsrikt projekt. På programmet stod att få fram en gemensam bild av vad projektet skulle leda till, sätta upp projektrutiner och hitta bra samarbetsformer.

Efter kick-offen startade de regionala projekten. Projektledarna på energikontoren har under hela projekttiden haft regelbundna webbmöten för att stämma av projekten och dela erfarenheter och idéer.

I september 2013 hade projektledarna en fysisk träff i Göteborg med halvtidsuppföljning av de regionala projekten och Klimatmatchen, planerade utvärdering samt diskuterade lämpliga projekt efter Uthållig idrotts slut.

Gruppen besökte också Göteborgs stad som genomfört ett anläggningsprojekt som heter ”Sol, vind och vatten” och som aktivt arbetar med hållbara transporter för att dela erfarenheter. I samband med detta gjorde vi tillsammans också ett studiebesök på en föreningsägd ridhusanläggning som jobbat framgångsrikt med sin energianvändning. Även personer från Göteborgs Fotbollsförbund och Västsvenska idrottsförbundet deltog på mötet som blev väldigt uppskattat från både Göteborgarna och projektledarna från Uthållig idrott. Som ett resultat av denna kontakt bjöds Göteborgs stad in

till projektets slutkonferens för att berätta om ”Sol, vind och vatten”.

Utvärdering av det interna projektarbetet

Det interna projektarbetet har mätts genom en webbenkät till deltagande energikontor samt distriktsidrottsförbund där man fått svara på hur man upplevt projektet. Här har svarsfrekvensen hos distriktsidrottsförbunden varit riktigt låg, endast fem personer av tolv har svarat. Bland energikontorsprojektledarna har alla utom en person svarat.

Bilden av projektet är ungefär dock den samma hos både distriktsidrottsförbund och energikontor. Samtliga svaranden uppger att man upplever att föreningarna i distriktet/regionen och den egna organisationen har haft stor nytta eller ganska stor nytta av att vara med i projektet. Ingen anger liten nytta eller ingen nytta alls.

Likaså delar man uppfattningen av att det kommer att vara viktigt eller mycket viktigt för idrottsföreningarna att arbeta med energi- och klimatfrågor och hållbara transporter i framtiden.

Vad gäller vem som ska ha ansvaret för idrottens energi- och klimatarbete i framtiden skiljer sig bilden dock något. De distriktsidrottsförbund som svarat på enkäten anser att de är de själva och/eller idrottens utbildningsorganisation SISU Idrottsutbildarna som bör ta ansvar för att utbilda och stötta föreningarna i frågorna, praktiskt energiarbete och hållbara transporter. Här lyfts även specialidrottsförbunden och Energimyndigheten fram som lämpliga aktörer.

Energikontoren å sin sida anser att kommunerna bör ha detta ansvar, dels genom sina förenings- och fritidsförvaltningar och sina energi- och klimatrådgivare. Här lyfts också de regionala energikontoren fram som en aktör som kan ta ansvar för samordningen.

På frågan om hur kontakterna mellan de olika parterna i projektet fungerar uppger både energikontor och distriktsidrottsförbund att det fungerat bra mellan energikontor och distriktsidrottsförbund och med föreningarna.

Energikontoren tycker också att samarbetet med energi- och klimatrådgivarna i projektet fungerat bra. Där uppger däremot 3 stycken av de 5 distriktsidrottsförbunden som svarat att kontakten med de kommunala energi- och klimatrådgivarna fungerat dåligt.

Både energikontor och distriktsidrottsförbund ger betyget mycket bra eller bra till projektet som helhet.

Måluppfyllelse

Projektets mål var att driva åtta regionalt utformade projekt inom energi- och klimatområdet som omfattar minst 100 idrottsföreningar. Projektet har nått sitt mål genom de åtta regionala projekt som redovisats i denna rapport. Totalt har projektet nått 101 föreningar med egna anläggningar och 85 föreningar som deltagit i Klimatmatchen.

Utvärderingar till idrottsföreningarna, energi- och klimatrådgivarna, distriktsidrottsförbunden, energikontoren samt deltagarna på slutkonferensen visar att de allra flesta anser att deras kunskap inom området har höjts och att de anser att energiarbetet inom idrotten kommer att vara viktigt i framtiden. Alltså har kunskapsmålet och attitydmålet inom projektet nåtts.

65 av de deltagande föreningarna på anläggningssidan har genomfört eller planerar att göra åtgärder i sin anläggning för att spara energi. Det är en ganska hög genomförandegrad. Projektet har nått även sitt beteendemål.

Projektets effektmål var att idrottsföreningarna i projektet ska minska energianvändningen i de anläggningar som de äger eller arrenderar med 15 procent samt minskat klimatpåverkan från sina transporter med 5 procent, mätt i kWh.

Målen är troligtvis uppfyllda. Vad gäller anläggningarna så har de föreningar som i utvärderingen sagt att de genomfört åtgärder angett att de sparat mellan 5-65 procent av sin energianvändning. Att räkna på ett snitt bland dessa ger inte så mycket då vissa anläggningar är väldigt energikrävande och har stor potential medan andra är enklare med mindre möjligheter till besparing. Att räkna fram snitt där så många olika typer av anläggningar finns med kan bli missvisande därför har projektet avstått från detta.

Dock så har en specialstudie på fotbollsanläggningar gjorts av Energikontor Sydost. Eftersom fotbollen är Sveriges största idrott med ett stort antal anläggningar så är en snittsiffra intressant där. Vid energigenomgångar hittades besparingspotential på 11 2000 kWh per förening. Av alla föreslagna åtgärder genomfördes 80-90 procent vilket gav en energibesparing på 15-17 procent per förening.

Vid sammanfattning av Klimatmatchen kunde konstateras att en stor del av lagens resande under tävlingen hade gått med framförallt cykel. Dock genomfördes ingen nollmätning på grund av brister i registreringsverktyget Res Hållbart men framförallt för att det bedömdes att det skulle vara svårt att få med lag om man komplicerade anmälningsförfarandet och registreringen av resor med en sådan. Det fanns en poäng i att hålla tävlingen så enkel som möjligt för ledare och de tävlande. Alltså mättes inte förbättring.

Om man dock antar att alla resor gick med bil före tävlingen så kan man genom Res Hållbart få ut att lagen sparat 55 344 kg Co2 och 876 841 kronor under den månad som Klimatmatchen pågick. Detta är dock endast en teoretisk beräkning då samtliga resor innan tävlingen ju inte kan ha gått med bil utan med blandade transportslag.

Hur går vi vidare?

Energikontoret Regionförbundet Örebro föreslog vid slutkonferensen tre nya projekt för att bygga på Uthållig idrott. Dessa förslag var:

- Ett fortsättningsprojekt vad gäller anläggningar. I detta projekt skulle man inkludera både kommunala idrottsanläggningar och föreningsägda anläggningar och föra erfarenheter, kunskap och metoder mellan dessa fastighetsägare. Projektet skulle också arbeta med att hitta former för kommunerna att gå från driftsbidrag till utvecklingsbidrag när det gäller stödet till föreningsägda anläggningar.
- Projekt inom olika specialfastigheter i samarbete med specialidrottsförbunden. En sådan typ av anläggning är till exempel ridanläggningar som har stor energianvändning och speciella behov samtidigt som många anläggningar är omoderna och medel saknas till åtgärder hos föreningarna. Ett sådant projekt i samarbete med Ridsportförbundet bedöms kunna göra stor nytta. Ett annat exempel på anläggningar som skulle vara lämpliga att ha i egna projekt är isanläggningar och golfklubbar.
- Krafttag för mer hållbara transporter inom idrotten behövs. Här finns den största miljöpåverkan samtidigt som motivationen hos idrotten inte är lika stark för att jobba med transporter som den är att jobba med anläggningar i och med att besparingen inte syns på samma sätt för föreningen. Frågan måste först och främst upp på idrottens agenda men även kommunerna bör ta sitt ansvar vid samhällsplaneringen så att det finns lämpliga cykel- och gångvägar samt kollektivtrafik till idrottsanläggningarna. Inom transportområdet finns behov av både mer kampanjartade projekt som Klimatmatchen för att väcka frågan men även ett mer långsiktigt och grundmurat arbete som måste komma inifrån idrotten själv.

Energikontoret Regionförbundet föreslår också att SISU Idrottsutbildarna inarbetar det material som tagits fram i projektet i sitt programutbud och material.

För att idrotten ska kunna jobba med sin energianvändning och klimatpåverkan effektivt krävs också att distriktsidrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna höjer sin egen kompetens inom området. Vi tror att det blir svårt att bedriva ett framgångsrikt arbete i framtiden utan detta. Kunskapen behöver inte vara djuplodande, som experter finns ju till exempel både energi- och klimatrådgivare och energikontor, men den bör höjas generellt.

Även energi- och klimatrådgivarna bör erbjudas en nationell utbildning vad gäller idrottens energianvändning för att säkerställa att de har rätt kompetens för arbetsområdet.

Ekonomisk redovisning

Den ekonomiska slutredovisningen kommer att skickas in separat senast 1 december 2014.